

פתרון בחינת הבגרות באזרחות

שאלון מספר: 141, 034103

מוגש על-ידי נעמי בלנק ושמואל הירש

מורים ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון

שאלה מספר 1

זיהוי: המדינה רוצה להגן על הזכות לחיים וביטחון.

הסבר הזכות: השמירה על החיים והביטחון הם תנאי הכרחי ומוקדם למימוש כל שאר

הזכויות: ללא חיים וביטחון אין טעם לאף אחת מזכויות האדם והאזרח האחרות.

הזכות לחיים וביטחון כוללת איסור על: נטילת חייו של אדם, פגיעה בגופו בכוונה

תחילה, השפלתו מבחינה פיזית ונפשית, איום על חייו וגופו של אדם תוך גרימת פחד.

המדינה מחוייבת להגן על זכות זו.

ביסוס: חלק מכספי התרומות המועברים לארגונים שונים עלולים להגיע לקבוצות טרור, לממן פעולות טרור וכך לפגוע באוכלוסיית המדינה. הפיקוח על העברת התרומות ימנע פעילות עויינת במסווה של פעילות רווחה, חינוך ותרבות.

זיהוי: זכות התורמים שעלולה להיפגע כתוצאה מחוק זה היא הזכות לכבוד- הזכות לפרטיות.

הסבר הזכות: הזכות לכבוד- הזכות לפרטיות- כל אדם זכאי לחיות את חייו ללא התערבות, חדירה וחשיפה של חייו הפרטיים. פגיעה בפרטיות גורמת לאדם לחוש כי הוא מאבד שליטה על חייו וכבודו.

"חוק הגנת הפרטיות" הגדיר מהי פגיעה בפרטיות כך לדוגמא: ביצוע בדיקות שונות בגופו של אדם ללא רצונו, חדירה לביתו או למשרדו של אדם ללא ידיעתו, פרסום מידע על חייו הפרטיים של אדם ללא רשות, פרסום שמו או תמונתו של אדם וחשיפתם לציבור גורמים אי נחת ואף בושה.

ביסוס הזכות: תורמים רבים מעדיפים לשמור על אלמוניותם ולא לחשוף את שמותיהם וגובה תרומתם למוסדות השונים. חשיפה זו עלולה להופיע בתקשורת ולחשוף את פעילותם. החשיפה עלולה לגרום לחלקם להימנע ממתן תרומות מאחר והם מעוניינים לפעול באופן חשאי ולא בגלוי. במידה ורצו להתפרסם היו תורמים בגלוי תוך הזמנה של

חשיפה תקשורתית. לא כל אדם התורם מכספו עושה זאת לצרכי פרסום אלא, לעיתים, התרומה היא בחשאי. היא לא נועדה לחשוף את זהות התורם בפני הציבור אלא לתרום למטרה מוגדרת.

שאלה מספר 2

סוג החסינות עליו התבססה חברת הכנסת היא חסינות אישית- דיונית.
הסבר: חסינות זו נועדה להגן על ח"כ מפני העמדה לדין פלילי, מפני מעצר והליכים משפטיים, מפני חיפוש והחרמת מסמכים לגבי פעולות שעשה שאינן במסגרת מילוי תפקידו. חסינות זו מגינה על ח"כ מפני האשמות כוזבות הנובעות מיריבות או התנגדות על רקע אידיאולוגי ופוליטי. חסינות זו ניתנת להסרה ובתהליך הסרתה נבחנות העובדות כדי לוודא שאכן ח"כ עבר עבירה פלילית ולא הואשם במעשים שלא ביצע. במידה ואכן התברר כי ח"כ עבר עבירה פלילית תוסר חסינותו. אין כל כוונה להגן על ח"כ מפני עבירות פליליות שביצע אלא לבחון שאכן ביצע עבירות אלה ורק אז להסיר את חסינותו.
ביסוס: חברת הכנסת מנעה חיפוש בבית משפחה בטענה כי היא מתגוררת בבית זה ויש לה חסינות. החסינות היא, בין השאר, מפני חיפוש והחרמת מסמכים לגבי פעולות שביצעה שאינם במסגרת מילוי תפקידה ולכן, החסינות היא אישית.

המובן של שלטון החוק אשר עליו התבסס איש הציבור הוא המובן המהותי.
הסבר: שלטון החוק במובן המהותי מתייחס לתוכן החוק ונבחן לאור ערכיה של החברה. החוק צריך להיות בתוכנו ראוי וצודק, לשקף את דעת הרוב לגבי מהו חוק ראוי וצודק, לבטא ערכים דמוקרטיים, להגן על זכויות האדם והאזרח, להגן על זכויות המיעוט ולמנוע עריצות. בתהליך זה מעורבים חברי הכנסת וגורמים חוץ פרלמנטריים המתדיינים על תוכנו של החוק ועל מידת התאמתו לצרכים קיימים. הליך זה מבטיח כי החוק שיתקבל יהיה מקובל על דעת הרוב, ישקף את הצרכים השונים של קבוצות שונות בחברה ולא יפגע בערכיה.
ביסוס: איש הציבור מתח ביקורת על התנהגותה של חברת הכנסת. על פי חוק החסינות מעשיה אכן חוקיים, פורמלית נהגה חברת הכנסת כחוק. אך החוק צריך להיות שוויוני בתוכנו ובדרך אכיפתו אין להפלות בין אדם לאדם ובמקרה שלפנינו נהגה חברת הכנסת על פי המובן הפורמלי של החוק אך פגעה במובנו המהותי. עקרון השוויון הוא ערך דמוקרטי, מהווה חלק מזכויות האדם. הוא בא לידי ביטוי בתוכן החוק ואותו צריך לכבד. עקרון זה נפגע בהתנהגותה של חברת הכנסת.

פרק שני

שאלה מספר 3

חשיבות הסדר הסטטוס קוו בישראל:

ההסכם כולל ארבעה נושאים עיקריים:

1. שמירת כשרות במוסדות ציבור (משרדי ממשלה, צה"ל, בתי חולים ועוד).
2. שמירת שבת במקומות ציבוריים (תחבורה ציבורית).
3. שמירת המעמד האוטונומי- עצמאי של חינוך הדתי.
4. מתן זכות בלעדית לבתי הדין הרבניים לעסוק בענייני נישואין-גירושין.

ההסכם הוא הסכם של פשרה בין קבוצות שונות בחברה שנועד:

1. לשמור על הזהות היהודית.
  2. להבטיח יציבות פוליטית וחברתית.
- הנטייה הייתה להימנע ככל האפשר מהכרעות חד משמעיות- כמו: חקיקה- בנושאים בהם יש חילוקי דעות מהותיים.
- מכאן, חשיבות ההסכם היא: לשמור על המצב הקיים ולאפשר חיים ביחד למרות חילוקי הדעות.
- במשך השנים קיבלו חלק מהנושאים בהסכם תוקף של חוק:
- שמירת כשרות במוסדות ציבוריים - פקודת מאכל כשר בצה"ל.
- חוק שעות עבודה ומנוחה - אוסר העסקת עובדים יהודיים בשבת.
- חוק חינוך ממלכתי המעניק אוטונומיה לחינוך הדתי.
- חוק בתי הדין הרבניים.

שאלה מספר 4

נימוקים המצדיקים את עקרון הכרעת הרוב:

1. החלטת הרוב מתקבלת בהליך דמוקרטי ומבטיחה **יציבות שלטונית**. היא משקפת דעות ואינטרסים של קבוצות שונות ונותנת ביטוי לכולם.
2. החלטת הרוב מבטאת **הסכמייות** רחבה של העם, משקפת את החלטת העם. מבחינה מספרית הרוב קרוב יותר לסך האזרחים המרכיבים את העם.
3. הכרעת הרוב נותנת ביטוי לויכוחים מסוימים הקיימים בחברה, **מאפשרת קיומם של ויכוחים שונים ומביאה אותם לידי סיום בדרך של הצבעה**- בדרך של שלום.

4. מאחר ואין אפשרות להגיע לאחדות דעים, יש לקיים את עקרון הכרעת הרוב. כך ניתן יהיה למנוע את שלטונו של המיעוט על הרוב, או לחילופין, למנוע אנרכיה.

שאלה מספר 5

הגורמים לשסע הלאומי:

1. בעיית הפליטים הפלסטינים במדינות ערב והסכסוך הישראלי-פלסטיני שהתפתח במשך השנים. מלחמת ששת הימים הקצינה סכסוך זה כשמאות אלפי פלסטינים מצאו את עצמם תחת שליטה צבאית ישראלית בניגוד לרצונם.
2. הערבים שנשארו בגבולות מדינת ישראל לאחר מלחמת העצמאות מזוהים עם האומה הערבית מבחינה לאומית, תרבותית והסטורית. הם רואים את עצמם כחלק מהעם הפלסטיני שיש לו זיקה לפלסטין (שמה של א"י על פי הפלסטינים). הם קיבלו אזרחות ישראלית ונאלצו להתמודד עם מצב חדש של מיעוט ערבי במדינת ישראל. מדינה שבינה לבין בני עמם שבשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה מתקיים עימות.

שאלה מספר 6

כאשר יש התנגשות בין זכויות, צריכה מדינה דמוקרטית למצוא את האיזון בין הזכויות, שיבטיח, שהפגיעה בכל אחת מהזכויות תהיה מעטה ככל האפשר.

שאלה מספר 7

אחריות מיניסטריאלית: מוטלת על כל שר מתוקף היותו שר. במסגרת זו אחראי השר על ביצוע מדיניות משרדו ועל המנגנון המבצע את התפקידים שבתחום משרדו. אחריות השר היא גם ביחס לאותם נושאים או אותם מקרים שנעשו במשרדו של השר או תחת פיקוחו והוא לא ידע עליהם.

האחריות המיניסטריאלית היא גם ביחס לכנסת:

השרים מחויבים לדווח לוועדות כנסת על העניינים השוטפים של משרדם ולענות במליאת הכנסת על שאילתות והצעות לסדר היום.

יש לזכור, רה"מ מרכיב את הממשלה ורשאי לפטר את השרים. לכן, הם אחראים בעיקר בפני רה"מ.

שר שמעל בתפקידו מחויב לקחת אחריות אישית ולהתפטר.

שאלה מספר 8

קבוצה אתנית - במדינות רבות קיימות קבוצות אתניות המתבססות על יסודות שיוכים-אתניים משותפים שאינם פרי בחירה כמו: מוצא, שפה, תרבות, הסטוריה ולפעמים דת. קבוצה אתנית אינה שואפת להגדרה עצמית. לדוגמא: הדרוזים בישראל. ההבדל בין קבוצה אתנית לבין לאום:

1. ללאום זהות משותפת השואפת להגדרה עצמית, במסגרת של ריבונות ובזיקה לטריטוריה מסויימת.
2. לאום יכול להיות בעל יסודות שהם פרי בחירה כמו: אידיאולוגיה וערכים משותפים המאחדים אותו.

שאלה מספר 9

הגישה הליברלית - מדגישה את האינדיבידואל, את חירותו המלאה למימוש עצמו בכל התחומים. הממשל נועד להבטיח את חרות הפרט ולאפשר לו לקבוע את סדרי חייו. השלטון מתערב מעט ככל האפשר כדי לשמור על חירות הפרט ולאפשר תחרות חופשית בה יוכל כל פרט לנצל את כישוריו האישיים, את מכסימום הפוטנציאל הטמון בו ולממש את רצונותיו וחירויותיו.

ערך השוויון נשמר במובן הפוליטי, לדוגמא: זכות הצבעה שווה לכל, כל קול שווה לקול אחר. במישור החברתי-כלכלי אין התערבות מצד המדינה. מעמדו של הפרט ישתנה בכוחותיו ללא כל מעורבות מצד המדינה. המדינה אינה פוגעת בחירות למען השוויון.

הגישה הסוציאל - דמוקרטית - החברתית - מדגישה את החברה-הקהילה ואת השוויון בין הפרטים בתוכה במישור הכלכלי-חברתי. הממשל נועד להבטיח את השוויון בין הפרטים תוך התערבות בנעשה בחברה ובכלכלה.

לממשל יש אחריות ומחויבות כלפי הפרט ולכן, הממשל מתערב באפן ממשי בכלכלה ובחברה, כדי לצמצם פערים חברתיים בין הפרטים ולאפשר שוויון בהזדמנויות.

התערבות הממשל גורמת לעיתים לפגיעה בזכויות הפרט- בחרותו. לדוגמא: הנהגת מדיניות של העדפה מתקנת למען השכבות החלשות פוגעת בשכבות מבוססות.

השוויון החברתי והכלכלי הוא תנאי הכרחי לשוויון פוליטי. השוויון אינו פורמלי בלבד, אלא מהותי: הממשלה אינה רק מחוקקת חוקים שוויוניים לכל כמו חינוך חינם אלא מוכנה להשקיע מכספי המדינה בפיתוח אוכלוסיות נחשלות. כמו כן, גובה המדינה כספים משכבות אמידות כדי לסייע לשכבות חלשות. כך, מתקיימת פגיעה מסוימת בעקרון החרות, למען הבטחת מימושו של עקרון השוויון.

הדומה בין שתי הגישות : ההכרה בחשיבותן של זכויות הפרט כערך מרכזי.
השונה ההבדל ביניהן טמון במידת השוויון הרצויה בחברה ובשאלה עד כמה המדינה צריכה להיות מעורבת בחברה ובכלכלה כדי לקדם את השוויון בתחומי החינוך, השיכון, הבריאות, ההכנסה ואיכות החיים.

פרק שלישי

קטע ראשון

שאלה מספר 10

השיטה היחסית - רשימתית - ארצית

יתרון:

השיטה היחסית מאפשרת **ייצוג פלורליסטי** לרוב העם, מיעוטים מיוצגים ע"י מפלגות שונות. ובכנסת יושבות למעשה מפלגות המייצגות את מגוון הקבוצות והמגזרים בחברה. המפלגות השונות יכולות לייצג את האינטרסים והרעיונות של ציבור הבוחרים שבוחר בהן.

היתרון שצינו מופיע בקטע : "בחברה הישראלית יש מגוון קבוצות בעלות אינטרסים שונים ... אם תונהג שיטה זו (הרובית - אזורית) הן לא תזכנה לייצוג בכנסת... השיטה הקיימת מאפשרת לנציגים של קבוצות רבות להיבחר לכנסת".

חסרון:

השיטה היחסית **פוגעת ביציבות השלטונית**. היא מעודדת קיומן של מפלגות רבות, לכן קיים קושי להקים ממשלה קואליציונית יציבה. חילוקי דעות עלולים לגרום לעזיבת מפלגה קטנה את הקואליציה ולהפלת הקואליציה. המפלגות הקטנות מודעות לכוחן ובמסגרת הסכמים קואליציוניים סוחטות ויתורים לטובת הציבור אותו הן מייצגות. המפלגות הגדולות נאלצות להסכים לדרישות של המפלגות הקטנות. כך הממשלה אינה יציבה ולא מצליחה לסיים את תקופת כהונתה.

החסרון שצינו מופיע בקטע : "בעשור האחרון ממשלות ישראל מתחלפות לעיתים קרובות מדי ואינן מסיימות את ארבע שנות כהונתן...".

שאלה מספר 11

מאפייני הממשל הנשיאותי על פי הקטע :

1. בחירה ישירה- העם בוחר באופן ישיר את הנשיא. הנשיא הוא ראש הרשות המבצעת והוא שואב את כוחו באופן ישיר מהעם שבחר בו. הוא ממנה את שריו על פי שיקוליו ולא מבין חברי הפרלמנט.
2. הנשיא יכול לקבוע מדיניות מבלי לחשוש, שחברי הפרלמנט יפילו את ממשלתו בהצבעת אי אמון ויקצרו את כהונתו.

ממשל נשיאותי שונה ממשל פרלמנטרי בכך :

1. בניגוד לבחירה הישירה שהוצגה לעיל, בממשל פרלמנטרי העם בוחר עבור מפלגה לפרלמנט. הנשיא הוא דמות ייצוגית בלבד. הגוף המבצע מורכב בתהליך ארוך ולאחר הסכם קואליציוני בין מספר מפלגות. הגוף המבצע ברובו נבחר מתוך הפרלמנט.
2. בניגוד לבחירה הישירה שהוצגה לעיל, בממשל פרלמנטרי ניתן להפיל את הממשלה בהצבעת אי אמון. ולכן נפגעת היציבות הפוליטית ראש הממשלה עסוק ביציבות קואליציונית ולא מתפנה לעסוק בבעיות האמיתיות העומדות על סדר היום הציבורי.

שאלה מספר 12

העיקרון הדמוקרטי שנפגע הוא עקרון הגבלת השלטון. מאחר וכשליש מחברי הכנסת הם גם חברי ממשלה הרי הרשות המחוקקת לא יכולה להגביל את הרשות המבצעת על פי עקרון האיזונים והבלמים. במצב שנוצר, חברי הממשלה היושבים בכנסת מאשרים את החלטות הממשלה והצעות החוק שהיא מגישה ולא מהווים גורם מאזן ומרסן. כך הכנסת היא חלק מהגוף המבצע ולא גוף בפני עצמו.

קטע שני

שאלה מספר 13

הגישות:

מדינת כלל אזרחיה:

מדינה דמוקרטית בעלת זהות לאומית פוליטית ולא אתנית, המבוססת על ערכים דמוקרטיים המשותפים לכלל אזרחי המדינה .
על פי גישה זו המדינה לא תהיה מדינת לאום יהודית- המזוהה עם הלאום היהודי בלבד. כל קבוצה במדינה תזכה לאוטונומיה.
כל הקבוצות תהיינה כפופות לחוק ומשפט על בסיס שוויוני.
על פי הקטע: "מדינה דמוקרטית חסרת כל ייחודיות יהודית. מדינה שבה במיעוטים הלאומיים החיים בה ירגישו יותר שייכים אליה".
המדינה אינה מדינה יהודית, בעלת מאפיינים או זהות לאומית אתנית אלא מדינת כלל אזרחיה המתייחסת לכל אדם ללא קשר למוצאו באופן שוויוני. המיעוטים חשים שייכים למדינה מאחר ואין לה מאפייני זהות אתניים ייחודיים, אלא מאפייני זהות פוליטיים בלבד.

מדינת התורה:

מדינה הפועלת ע"פ חוקי התורה-בחיים הציבוריים ובחיי הפרט. האזרחים נוהגים ע"פ המצוות וההנהגה הדתית. התומכים בגישה זו מכירים בקיומה של המדינה, אך לא שלמים עם הקמתה ורואים בזה "דחיקת הקץ". הם שואפים לגאולה שלמה, לביאת המשיח. כשתתגשם הגאולה האמיתית תהפוך המדינה למדינת הלכה .
על פי הקטע: "מדינה יהודית דתית שלא תהיה בה כל השפעה של הדמוקרטיה המערבית".
מדינה יהודית ללא כל השפעה מערבית בצורת הממשל ואורח החיים של אזרחיה. במדינה זו יחיו האזרחים על פי חוקי ההלכה, ציביון החיים יהיה דתי- יהודי, ולא יהיו בה כל סממנים אחרים מלבד יהדות כהלכה.

שאלה מספר 14

מחבר המאמר תומך במדינה דתית - לאומית.

מדינה יהודית- דתית- ציונית המשלבת ערכים דמוקרטיים. התומכים בגישה זו טוענים כי אנו בתחילת הגאולה בשחרור מעול זרים והקמת שלטון עצמאי.

הערכים היהודיים והדמוקרטיים יבואו לידי ביטוי בחיים הציבוריים: בשמירה על השבת והכשרות, נישואין וגירושין ע"פ ההלכה. חוקי המדינה ישלבו חלק מחוקי התורה ומהמשפט העברי. נימוק על פי הקטע:

"אני שייך לקבוצה שעל פי השקפתה מדינת ישראל צריכה להיות מדינה יהודית דמוקרטית... השואפת להסדיר את חיי הדת היהודית בחיים הציבוריים...".

כותב המאמר אינו תומך בהפרדה בין דת ומדינה. לטענתו, יש לשלב במדינה יהודית הלכה יהודית בחוקי המדינה. החוקים וההלכה צריכים להיות שלובים אלה באלה ואין לנתק ביניהם. הכותב מתייחס לחיים הציבוריים בלבד ולא לחיי הפרט.

שאלה מספר 15

המטרות בחקיקת חוקה, על פי הקטע:

1. פתרון מחלוקות בדרך של פשרה על מנת לחזק את ההסכמיות בחברה הישראלית.
2. ייצוג דעת הרוב בחברה הישראלית תוך הגנה על זכויות המיעוט.

מטרה נוספת, שאינה מוזכרת בקטע:

מטרת החוקה להגביל ולרסן את השלטון, למנוע שימוש לרעה בכוח השלטון. החוקה מגדירה את גבולות המותר והאסור ובכך מגבילה את השלטון מלהשתמש לרעה בסמכויותיו. כך היא מגינה על זכויות האדם וזכויות המיעוט מפני עריצות שלטונית.

פרק רביעי

שאלה מספר 16

המנהל פגע בזכות לחופש ביטוי.

הסבר הזכות: לכל אדם יש זכות לבטא את עצמו מבלי שיגבילו אותו. חופש הביטוי מאפשר לפרט להגיע לידי מימוש עצמי ע"י הבעת דעות, רגשות, אמונות ורצונות. לחופש הביטוי יש משמעות רחבה במספר תחומים: החופש להביע את עצמך: באומנות לסוגיה, בהפגנות, במחאות, בפרסומים שונים ובתקשורת לסוגיה. חופש הביטוי הוא גם זכות הציבור לדעת והזכות, החופש לקבל מידע מלא על רשויות השלטון כאזרח החי במדינה דמוקרטית. ביסוס: התלמידים הביעו את דעתם הפוליטית באמצעות חולצות הנושאות את מסרים פוליטיים. באמצעות הכתוביות על החולצות ניסו גם להשפיע על תלמידי בית הספר.

שאלה מספר 17

המדיניות שעל פיה ניתנה ההנחה דווקא לקשישים היא מדיניות של הבחנה.

הסבר המדיניות: בכל חברה יש קבוצות חריגות. בני האדם נולדו שונים זה מזה במראם החיצוני, ביכולתם ובכישוריהם, ולכל אחד צרכים שונים וייחודיים לו. החוק מתייחס לשונות זו, עושה הבחנה מוצדקת ומותרת ומנסה להיענות לצרכים המיוחדים של קבוצות ופרטים חריגים, תוך נתינת סיוע לאוכלוסיות חלשות. ביסוס: משרד הבריאות הבחין בין אוכלוסייה צעירה לבין אוכלוסייה קשישה וקבע מדיניות המותאמת לצרכיה של האוכלוסייה הקשישה.

שאלה מספר 18

סוג העבריינות הבא לידי ביטוי בפעילות האזרחים הוא: עבריינות אידיאולוגית.

הסבר: עבריינות אידיאולוגית שונה מעבריינות פלילית רגילה בכך, שאינה מתקיימת לתועלת אישית, אלא מטעמי אידיאולוגיים, מטעמי דת, או מטעמים פוליטיים והשקפת עולם פוליטית. עבריינות אידיאולוגית יכולה להתבצע ע"י הפרט, ע"י הקבוצה ואף ע"י אנשי ציבור.

אדם התומך באידיאולוגיה מסוימת גם אם היא קיצונית אינו עבריין. הוא הופך לעבריין ברגע שלהשקפותיו נילוה מעשה לא חוקי. העבריין האידיאולוגי מצרף מעשה לא חוקי, למחשבה.

ביסוס: קבוצת האזרחים ניסתה למנוע פעולה חוקית, חיבלה במנועי הדחפורים וגרמה להם לנזק באופן לא חוקי, כל זאת מאחר וסלילת הכביש פוגעת לדעתם בכבוד המת, שהוא ערך חשוב באמונתם. אמונתם במקרה שלפנינו, היא לדעתם, מעל החוק ולכן הם ניסו בכוח למנוע את סלילת הכביש.

שאלה מספר 19

השיטה הנהוגה בפולין לרכישת אזרחות היא שיטת דין הדם. האזרחות מוענקת לבני אותו לאום על פי קריטריונים של מוצא ועוברת מדור לדור ללא קשר למקום הלידה.